

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

Warszawa, 22 stycznia 2021 r.

Beata Faracik
Prezeska Zarządu
Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu
E: beata.faracik@pihrb.org
Sygn.: PIHRB /2021/8

Szanowny Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny

Dot.: *Drugi Krajowy Plan Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ ds. biznesu i praw człowieka na lata 2021-2024 - Rekomendacje działań*

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z rozpoczęciem prac nad Drugim Krajowym Planem Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka („**drugi KDP**”), działając w imieniu Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu („**Instytut**”) – niezależnego centrum eksperckiego, którego misją jest krzewienie zasad poszanowania praw człowieka w kontekście biznesu oraz Koalicji CSR Watch Polska, zwracam się do Pana, z prośbą o zapoznanie się z naszymi rekomendacjami i uwzględnienie w niniejszym piśmie działań do uwzględnienia w drugim KPD.

Rekomendacje

1. Wprowadzenie do Kodeksu karnego definicji (czy też dookreślenia znaczeniowego¹) pojęcia pracy przymusowej.

Brak definicji pracy przymusowej w polskim systemie prawnym sprawia, że jej ściganie i karanie jest znacznie utrudnione. Dlatego rekomendujemy aby wśród działań przewidzianych do uwzględnienia w drugim KPD znalazły się także prace legislacyjne dotyczące wprowadzenia do polskiego porządku prawnego, a konkretnie do Kodeksu karnego, pojęcia pracy przymusowej, a może nawet poddanie jej penalizacji jako odrębnego czynu zabronionego.

Praca przymusowa mogłaby odwoływać się do definicji handlu ludźmi z art. 115 § 22 k.k. i dopełniać ją, doprecyzowując jedną z form wykorzystania, lub też stanowić odrębne przestępstwo.

Warto w pracach wykorzystać pracę działającej przy Zespole ds. Zrównoważonego Rozwoju i CSR wspierającym Ministra ds. Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej Grupy Roboczej ds. relacji z osobami świadczącymi pracę (GR ds. OŚP), a konkretnie wypracowaną w jej ramach w konsultacji z ekspertami i czynnymi sędziami, prokuratorami i policją, propozycją definicji pracy przymusowej:

¹ Warto podkreślić, że w art. 115 k.k. obok definicji znajdują się także właśnie dookreślenia znaczeniowe, np. w § 2 czy 12 tegoż przepisu

Art. 115 § 22b k.k.

Pracą lub usługami o charakterze przymusowym jest świadczenie pracy lub usług w warunkach wykorzystania, wykonywane pod wpływem przymusu wynikającego z przemocy, groźby, pozbawienia wolności, żądania odpracowania długu, zatrzymania dokumentu tożsamości, dokumentu podróży lub dokumentu uprawniającego cudzoziemca do pobytu na terytorium RP, niewypłacenia wynagrodzenia, a także z innego rażącego naruszenia praw pracownika.

Pełne założenia uzasadniające treść przepisu oraz potrzebę jego wprowadzenia, w formie wypracowanej przez GR ds. OŚP zamieszczono w Aneksie 1 do niniejszego dokumentu.

2. Poparcie przyjęcia silnych regulacji na poziomie UE w zakresie należytej staranności w obszarze praw człowieka i środowiska.

Ponieważ rok 2021 upłynie na poziomie UE pod znakiem prac nad nowymi regulacjami dot. należytej staranności w obszarze praw człowieka i ochrony środowiska, rekomenduje się uzgodnienie w drugim KPD zobowiązania do wsparcia jak najsilniejszych regulacji nakładających na firmy europejskie i działające na terenie UE obowiązek należytej staranności i wiążące jej zaniedbanie z odpowiedzialnością prawną oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych odnośnie rozwiązań przyjętych w regulacji. Odnośnie zakresu regulacji, zalecamy uwzględnienie rekomendacji zawartych w publikacji współautorstwa ekspertki Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu:

- *Markus Krajewski, Beata Faracik, Substantive Elements of Potential Legislation on Human Rights Due Diligence (w:) Human Rights Due Diligence Legislation – Options for the EU, European Parliament, June 2020*

(https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/DROI/DV/2020/06-22/DGEXPObriefingHumanRightsDueDiligence_EN.pdf#page=6)

3. Poprawa dostępu do środków zaradczych

W celu uwzględnienia wśród działań ujętych w drugim KPD działań eliminujących bariery w dostępie do środków zaradczych, prosimy o zapoznanie się z opracowanymi przez Instytut rekomendacjami działań przedstawionymi w publikacji pt. „PIHRB Report Series 1/2020- Podstawowa analiza obecnej sytuacji w Polsce dotyczącej dostępu do środków zaradczych w sprawach nadużyć związanych z działalnością przedsiębiorstw” (https://pihrb.org/wp-content/uploads/2020/05/PIHRB-Raport_dot.barier_w_A2R-1-2020-final.pdf) i uwzględnienie we wkładzie ministerstwa do projektu drugiego KPD rekomendacji zawartych w ww. publikacji Instytutu, których podjęcie przez Ministerstwo Sprawiedliwości może przyczynić się do prawidłowej implementacji Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w dziedzinach właściwości kompetencyjnej Ministerstwa.

4. Ochrona dzieci przed wykorzystaniem seksualnym w turystyce

Jak wynikało z informacji zawartych w ww. raporcie śródkresowym z realizacji pierwszego KPD, wbrew rekomendacjom i argumentom prezentowanym przez ekspertów na konferencji dedykowanej wdrażaniu Krajowego Planu Działań w dniu 2 października 2017 r., nie wdrożono rozwiązań prawnych

zapewniających ochronę dzieci przed wykorzystaniem seksualnym na terenie hoteli i innych podmiotów świadczących usługi hotelarskie.

Tym bardziej niezbędne jest uwzględnienie i tym razem wdrożenie w ramach drugiego KPD działań skutkujących nowelizacją ustawodawstwa w tym zakresie, po to by w końcu podjąć działania przeciwdziałające adekwatne do problemu i zminimalizować ryzyko narażenia osób małoletnich na wykorzystanie seksualne, ale i stworzyć pełniejszą ochronę dla podmiotów prowadzących działalność hotelarską – które mogą się spotkać z pozwami sądowymi o brak zachowania należytej staranności w celu przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu dzieci na terenie ich przedsiębiorstwa. Zważywszy, że w okresie pandemii wszystkie podmioty świadczące takie usługi prowadziły skrupulatny rejestr każdej osoby, która przebywała na ich terenie, wydaje się, że istnieją sprawdzone rozwiązania umożliwiające weryfikację tożsamości i związków osób nieletnich z dorosłymi, które wraz z nimi chcą skorzystać z usług hotelarskich.

Poleganie na poczuciu odpowiedzialności podmiotów gospodarczych wydaje się naiwnością. Warto przypomnieć że konferencja na ten temat zorganizowana w 2019 r. przy okazji Targów Turystycznych w PTAK EXPO spotkała się z zerowym zainteresowaniem przedsiębiorców. Dotychczasowy brak podjęcia odpowiednich działań przez owe podmioty - mimo że nie były one zabronione, a niektóre firmy, jak Orbis, chętnie się dzieliły swoimi doświadczeniami w tym zakresie – jasno wskazuje, że nie czują się one odpowiedzialne za to, czy na terenie ich obiektów hotelarskich dochodzi do sytuacji skutkujących seksualnym wykorzystaniem osób małoletnich.

Doświadczenie związane z wprowadzeniem obowiązku raportowania niefinansowego przez duże firmy jasno pokazuje, że dopóki pewne działania nie są obowiązkowe, są one ignorowane przez większość podmiotów. Także same Wytyczne ONZ podkreślają rolę odpowiednio silnych ram prawnych dla zapewnienia poszanowania praw człowieka, w tym praw dzieci, w kontekście działalności gospodarczej.

Dlatego postulujemy aby w ramach działań zmierzających do realnego, a nie pozorowanego wdrożenia Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka, podjęto działania mające na celu nowelizację aktualnych przepisów, poprzez dodanie do aktualnego art. 44 ust. 3 następującego ustępu 4:

„ust. 4. Przedsiębiorcy świadczący usługi hotelarskie w obiektach hotelarskich lub w innych obiektach, w których są świadczone usługi hotelarskie, są zobowiązani wydawać regulaminy porządkowe wiążące wszystkie osoby przebywające na terenie obiektu w celu zapewnienia bezpieczeństwa małoletnim.”

Jesteśmy przekonani, że proponowany zapis w realny sposób przyczyni się do zwiększenia ochrony osób małoletnich przed wykorzystaniem na terenie obiektów hotelarskich, a jednocześnie będzie stanowił realizację deklaracji zawartych w Krajowym Planie Działań na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka.

5. Rekomendacje horyzontalne dot. działań w zakresie wdrożenia KPD

Skuteczność drugiego KPD będzie zależeć od efektywności wdrożenia, to zaś zależeć będzie od przejrzystości i dobrego zaplanowania strategicznego podejścia do osiągnięcia planowanych rezultatów. Dlatego należy podkreślić kluczowe znaczenie sformułowania drugiego KPD nie jako dokumentu narracyjnego, prezentującego obraz status quo w momencie jego powstania lecz jako dokumentu strategicznego, opartego o określone, konkretne kierunki priorytetowe oraz zawierającego precyzyjnie zakreślone zadania, wraz z przypisanym im harmonogramem wdrażania, źródeł finansowania oraz wskazanymi instytucjami odpowiedzialnymi za wdrożenie poszczególnych działań. Kluczowe dla powodzenia wdrażania drugiego KPD jest także określenie

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

precyzyjnych wskaźników, które w określonych interwałach pozwolą na ocenę zgodności i postępów administracji we wdrażaniu drugiego KPD.

Wyrażamy głębokie przekonanie, że uwzględnienie w drugim KPD zgłoszonych przez nas rekomendacji i zaakceptowanych przez Radę Ministrów opartych na nich działań, umożliwi intensyfikację działań mających na celu efektywną ochronę praw człowieka w powiązaniu z rozwojem sektorabędącego we właściwości Ministerstwa.

Jednocześnie, w przypadku uwzględnienia przez Ministerstwo powyższych rekomendacji i uwzględnienia ich w Drugim KPD, chciałabym zapewnić o gotowości Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu i innych organizacji członkowskich Koalicji CSR Watch Polska do wsparcia procesu ich implementacji poprzez zapewnienie wsparcia eksperckiego czy też zaangażowania w utworzenie ciała konsultacyjno-eksperckiego.

Pozostaję do Pana dyspozycji w razie jakichkolwiek pytań lub uwag.

Z wyrazami szacunku,

Beata Faracik

***Koalicja CSR Watch Polska** to nieformalna platforma organizacji społeczeństwa obywatelskiego, działających na rzecz ochrony i poprawy przestrzegania praw człowieka i zasad zrównoważonego rozwoju w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w międzynarodowych standardach i umowach dotyczących praw człowieka. Koalicja jest także uważnym i krytycznym obserwatorem aktywności przedsiębiorstw działających w Polsce, polskich przedsiębiorstw działających za granicami państwa; oraz funkcjonowania Krajowego Punktu Kontaktowego OECD i innych instytucji, i organów państwowych odpowiedzialnych za zapewnienie przestrzegania praw człowieka w kontekście biznesu, poprzez tworzenie odpowiednich ram prawnych i polityki państwa w tym zakresie. Koalicja jest członkiem sieci OECD Watch (www.oecdwatch.org).*

Załączniki:

Aneks 1: Propozycja GR ds. relacji z osobami świadczącymi pracę (GR ds. OŚP) dot. projektu definicji pracy przymusowej.

Aneks 2: PIHRB Report Series 1/2020- Podstawowa analiza obecnej sytuacji w Polsce dotyczącej dostępu do środków zaradczych w sprawach nadużyć związanych z działalnością przedsiębiorstw

Do wiadomości:

- p. Zbigniew Rau, Minister Spraw Zagranicznych